et regnat Amen ·

Tercio debet quilibet fidelis agricola officiū ſu
um honorare tāq̄ a deo inſtitutū · ꝛ hilariter exequi
ea q̄ ad ipm ſpectāt Hic quidā ruſtici plurimū delin
quunt cōiter illi q ceteris ſunt honoratiores aut di/
tiores · ſupbia tumentes ꝛ dolentes · quaſi ad uile of
ficiū ſint a deo uocati · quare ēt uariis modis ſuū ſta
tum mutare conant̄ ad maiora anhelādo · Sed quid
eos ſequat̄ quotidiana experiētia docet · Nā ſtatī ut
ſe altiori ꝯiunxerint · deo ꝛ oīb9 hominib9 odioſi fi/
unt · deriſioni ꝛ contemptui patentes Cōtra quos di
gnitas ruſticana ē defenſanda ꝛ hoc tripliciter · Pri·
mo quia a deo ē inſtituta · Secūdo qꝛ a natura ē pri
cipaliter intenta · Tercio quia a celeberrimis uiris eſt
plurimū approbata · ꝛ multipliciter priuilegiata Quā
tum ad primū ē ſciendū ꝙ agricultura pluries eſt in/
ſtituta ab ipo ſummo oīm deo · Nam in ſtatu innocē
tie dicit̄ eſſe inſtituta · per hoc quod legit̄ Geneſis · ii ·
Tulit ergo dominus de9 hominem ꝛ poſuit eū in pa
radiſo uoluptatis ut operaret̄ ꝛ cuſtodiret illuȝ · In
ſtatu quoq̄ nature deſtitute · per hoc quod legit̄ Ge/
neſ · iiii · Emiſit domin9 deus Adam de paradiſo uo
luptatis ut operaret̄ terraȝ de qua ſumptus erat ꝛc̄ ·
Hinc dicit̄ Eccleſiaſtici · vii · Nō oderis laborioſa o/
pera · ꝛ ruſticationē ab altiſſimo creatā · Ecce apta te/
ſtimonia ex quibus liquide patet agriculturam ꝑ ce/
teris mechanicis artibus habere gratie dignitateȝ ꝙ
ineffabiliter a deo eſt inſtituta · Alie auteȝ omnes aut
pene omnes humana curioſitate ſunt inuente quare e
tiam nunq̄ in eodem ritu perſeuerant · ut communiter

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tractant ſancti doctores noſtri ſuper quarto capitu/
lo Gene· ubi de origine ⁊ primis inuẽtoribus mecha
nicaꝝ artium fit mentio· Inſuper ſaluator noſter ue/
rus deus ⁊ homo· ut opus ſuũ glorificaret· nõ ex au/
ro uel argento uel lapidibus precioſis· aut aliq̃ alia
re curioſa· benedictum corpus ſuũ ⁊ ſanguinẽ precio
ſum confici inſtituit· ſed ex materia uere digniſſima· ſ·
pane ⁊ uino· quã ſimplices ruſtici in ſudore uult⁹ ſui
parare conſueuerunt· Quod utiq; merito cunctis fide
libus agricolis magna dꝫ eſſe cauſa leticie ⁊ deuoti/
onis erga ſuum officium exequendum· Secundo dig
nitas ruſticationis ex hoc attendit᷑ ꝙ ẽ a natura prĩ
cipaliter intenta· quod ſic patet· quia cum corpus hu
manum digniſſimum ſit inter omnia corpora ratione
unionis ad animam rationalem· ⁊ glorificationis fu/
ture· ſequitur ꝙ omnia alia corpora ſiue celeſtia ſiue ĩ
feriora ſubminiſtrare hñt eidem· Cum ergo corp⁹ hu
manum ſine uictu ⁊ ueſtitu in eẽ permanere non pote
rit ⁊ uictus ipſe ⁊ ueſtitus ſine opere ruſtico non pro
uenit· patet ꝙ tota machina ad hoc ſeruit ut domĩo
orbis id ẽ homini neceſſaria ſubminiſtrent· Hinc di/
cit dominus ad Noe Gene· viii· Cunctis diebus ter/
re ſementis ⁊ menſis· Frigus ⁊ eſtus· eſtas ⁊ hyems·
nox ⁊ dies non requieſcẽt· Dauid quoq; cuꝫ dominũ
in operibus ſuis benediceret· ⁊ decorem uniuerſi lau/
daret cauſam totius intulit dicens· Ut educas panẽ
de terra ⁊ uinum letificet cor hominis· Ex quibus pꝫ
ꝙ agricola eſt precipuus cooperator dei· angeloruꝫ
⁊ nature· Q̃uis eñ diuina maieſtas per ſuam omni/
potentiam poſſet omne hominuꝫ genus nutrire ⁊ ue

ſtire tñ hoc non vult facere ſine coadiutoribus ruſti/
cis ne ſint vacua opera benedicte ſapientie ſue. Simi
liter ſancti angeli qui ſm ſententiam beati Dyoniſii
iſtis inferioribꝰ prelati ſunt. ad quorum imperiũ ſin/
gula queqꝫ dirigunt᷑ q̃uis facillime poſſent aptare v
namquãqꝫ naturam vſui hũano ad conuenientiaꝫ ꝓ
pagationis ſue. pro multiplicatione eorũdem nequa
q̃ꝫ tamen hoc faciunt ſine concurrente ruſticana ꝓui/
dentia. ne diuine inſtitutioni ↄtraire uideant᷑. Natu
ra uero ⁊ ſi omnibus modis conet᷑ ad ↄſeruandã ſpe
ciem humanam in eẽ ſuo. non tñ ad hoc ſufficit niſi
ruſticoꝝ auxilio pariter ⁊ induſtria ſuffraget᷑. Hec ō
nia adeo ſunt nota. ut hiis probãdis ulterius inſiſte
re ſuperuacuum exiſtimẽ. uidemꝰ eñ ⁊ ſine intermiſſi
one experimur q̃ꝫ multipliciter hũana natura ſit ſer/
ua ⁊ quãtis indigeat. Et ſi quibuſdã ſaltem ad tem
pus carere poſſit ruſticano tamen fructu. nec ad vnũ
diem quidem. Omnium pontificum languet baculus
ruit mitra. areſcit dextra. Omnium imperatorum re/
gumqꝫ corona decidit ſceptrũ deridetur. purpura cõ
culcat᷑ ſi ruſticana ope nõ fulſiant᷑. Dux inſanit. mol
leſcit miles. delirat ſapiens. titubat artifex. ſtatꝰ ipſe
mundi totus deficit. ſi ruſticus agrũ colere ceſſat. hec
qui non credit. abſtineat ab hiis que ruſticano ſudo/
re proueniunt. ⁊ ſine omni doctore in breui ĩuenit ſo
lutionem uerbi. Tercio agriculture dignitas ex hac ꝑ
pendit᷑. q꜡ a celeberrimis uiris ẽ plurimũ approbata
⁊ multipliciter priuilegiata. Quod ſic oñdit᷑. qꝛ pri/
mi noſtri parentes ex quibus totum genus humanuꝫ
ꝓpagatum ẽ. de agricultura ⁊ pecoruꝫ nutrimẽto ui

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

uebant. ⁊ quia ſeruos ⁊ ancillas non habebant patet ꝙ ipſi cum filiis ſuis ⁊ filiabus propriis manib⁹ operi ruſtico inſeruiebant. Verū cum de ꝓthoplauſto .ſ. Adam ⁊ uxore eius Eua nō ſit dubiū. de aliis quibuſdam ſanctis hominib⁹ exempla colligam⁹. Et prio de Lameth qui poſtꝙ̄ genuiſſet Noe dixit. Iſte cōſolabit̄ nos ab operibus ⁊ laboribus manuū noſtrarū in terra cui maledixit dn̄s. Noe quoqꝫ qui hoīm ſcḋus ꝓgenitor poſt Adam ſcribit̄. quid p⁹ diluuiū egerit ex .ix. ca. Gene. patet. ubi ſic legit̄ inter cetera. Cepitqꝫ Noe uir agricola exercere terraꝫ ⁊ plantauit uineaꝫ ⁊c̄. Deinde ad glorioſos patriarchas illos tres vicꝫ Abraham. Yſaac. ⁊ Jacob ſcriptura deſcendēs nullos reddit⁹ habuiſſe illos ↄmemorat neqꝫ in ciuitatibus aut uillis aut domibus habitaſſe ſꝫ tāꝙ̄ peregrinos in caſulis id ē tentoriis ſup faciē terre ⁊ ḋ agricultura ⁊ animalib⁹ uite neceſſaria queſitaſſe. Filii quoqꝫ Jacob. qui .xii. patriarche appellāt̄ qḋ officii habuerīt ex eoꝝ ↄfeſſione patet Gene. xlvi. ubi dr̄. viri paſtores ſum⁹ ab infantia nrā uſqꝫ in pn̄s ⁊ nos et prēs noſtri ⁊c̄. Job ſimiliter uir ſimplex ⁊ rect⁹ domini bn̄dictiōe ditiſſim⁹ effect⁹ fuit de agris ⁊ pecoribus nec unꝙ̄ ſua creuit poſſeſſio p grauamē ꝓximi. ut ip̄e teſtat̄ in libro ſuo ca. xxxi. quinimo ⁊ man⁹ ei⁹ apta iugiter ad largiendū erat pauperib⁹. Moyſes quoqꝫ de cuius laude reſonat celū ⁊ terra oīm ꝓphetaꝝ excellentiſſim⁹ ꝗuis in regia fuerat aula educat⁹ tn̄ diſponente dn̄o anꝙ̄ ad diuina oracula ꝓfecerat pri⁹ ī ſcola hūilitatiſ p q̄dragita ānos oues Jetro cognati ſui paſcēdo exercebat̄. Gedeō uir fortiſſim⁹ dū

operi ruſtico deſeruiret frumenta purgando angelo ſibi apparente ducatū populi iſrabel coactꝰ ſuſcepit ⁊ hoſtes dei proſtrauit. Boos qui ⁊ Abeſſan. xii. iu/ dex populi iſrabel dū areā uētilat Ruth Moab iti dem ſibi deſponſat. que in xp̄i genealogia ponit᷑. Da uid uir ſm cor dei. Dum oues patris ſui paſceret di/ uina reuelatione in regē ſup totū iſrabel ungit᷑. Elize us dū in. xii. iugis boū araret ⁊ ipſe in. xii. iugis boū arantibꝰ unꝰ eēt ut luculēter ſcriptura exprimit. ī glo rioſum prophetam ꝓ Helia diuinitus eligit᷑. Amos paſtor ⁊ ruſticꝰ licꝫ īperitꝰ ſmone tn̄ ſciētia plenꝰ vt Jhero. teſtat᷑ in prologo ſubtiliſſimū texuit oraculū De paſcuis in ꝓphetā aſſumptus. De Rechab ⁊ Jo nadab ac eoꝝ filiis qui iugiter in agris habitabant ac aliis uiris ſplendidiſſimis ſine numero longū eſt diſſerere qui oēs peregrinationē hanc trāſegerūt iuſto labore manuū ſuaꝝ ſine tumultu ac pōpoſo appara/ tu huiꝰ ſeculi ↄtenti fidelibꝰ aruis. celebre nomē po/ ſteris reliquerūt ⁊ exemplū tutiſſimū. Neqꝫ hoc ꝑter mittendū ē ꝙ ēt apud gētiles olim ruſticana frugali tas ſūmopē colebat᷑. ⁊ ad ſummos hōres crebro tūc licet inuiti ruſtici trahebant᷑. Vn̄ refert Valeriꝰ maxi mus de Tullio hoſtilio. Hunc in cunabulis prio ac/ cepit agreſte tugurīū eiuſqꝫ adoleſcētia in pecore paſ cendo fuit occupata. validior etas imperiū rexit. ſed ſenectꝰ eius ī altiſſimo maieſtatis faſtigio fulſit. Ser uius tullius ꝺ matre āncilla licꝫ nobilis progenitꝰ ſtrē nue romanum imperiū rexit. tres mōtes urbi addens ac ultra predeceſſores ſuos foſſas ruſtico more circa muros duxit. Nabugodonoſor Dariꝰ anteqꝫ mundi

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

monarchiã ſuſcepert· in paſcẽdis pecoribꝰ cũ ceteris paſtoribꝰ intẽti fuerũt ſicut olim Remꝰ ⁊ Romulus· Quintꝰ inclitꝰ romanꝰ repertꝰ in rure ab aratro ſum ptus ẽ· ⁊ in dictatorẽ creatus· qui romã pene deſola/ tã ꝓpter aduerſos caſꝰ magnifice cõſolatus ẽ trium phis ſuis· Titus quintus etiã dictator pari exẽplo poſt cruentiſſima bella uictor fidelis effectꝰ· in eadẽ paupertate qua priꝰ uixerat ꝑmanens quatuor iuge/ ra ſuis manibus coluit· Curinus Marcꝰ uir digne me morie ꝗ̃tuȝ paupertatẽ dilexit pȝ ex hoc ꝙ oblatas pecunias reſpuit dicẽs· Nec acie uerti nec pecunia cor rumpi poſſum Similiter Fabritiꝰ· Attiliꝰ regulꝰ Sci pio affricanꝰ· ⁊ alii plures nobiliſſimi uiri· ac ſm̄ ho neſtatẽ ſecularẽ probatiſſimi· ꝗ̃tuȝ iuſtos labores di lexerint ⁊ ꝓximi grauamen uitauerint· ⁊ rempublicã ꝓmouerint nullo poſſumꝰ ſtilo ↄmẽdare· Quãt ho/ die pauci inueniunt̃ qui tã glorioſa exẽpla imitant̃ manifeſtum ſignum ẽ ꝗ̃tũ hic miſer mundꝰ in penis profecit· Siquidem ſuperbia auaricia luxuria accidia ⁊ cetera uicia adeo inualuerũt ut pene uix inueniatur qui paternos mores ad bonũ uirtutis ⁊ precipue hu militatis ſpectantes imitari dignet̃· niſi forte quẽ ne/ ceſſitas coegerit extrema· Putantq̧ iã homines ſcan dala incurrere ſi ea agant· Unde olim uiri celebres grã/ dem ſibi honoris hauſerant materiã· Conſtat certiſſi me ⁊ omnino ueriſſimum eſt uniuerſum genus huma/ num a propagine ruſticana originem traxiſſe Cõſtat deniq̧ ſpectabiliſſimos uiros olim ex animo ſine om ni neceſſitate ruſtico operi inſudaſſe· ne arrogãter ul tra metam patrum ſuorum ſe leuare putarentur ·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

aut erubeſcere ſuper hoc vnde ueniſſent. Conſtat rur/
ſum nullos imperatores. reges. duces. comites. nobi/
les mediocres. aut alios quoſcūqꝫ homines. cuiuſcun
qꝫ ſtatꝰ aut ꝯditionis. ab hac lege eē alienos ut dice/
re poſſint ſine falſitatis rubore nos de ruſticis nō ue
nimus. aut ruſticoꝝ conſilio non indigemꝰ. Et tamē
quidam uaniſſimi homines mortales ac multis cala/
mitatibus expoſiti ceca mente hoc quod ſunt eē no/
lunt. vicꝫ filii ruſticoꝝ. nec ſalteꝫ hoc equanimiter au
dire nolunt. Verum ⁊ ſi hodie potentes quidā ⁊ no
biles ita deſipiunt. tñ olim teſte btō Aug. v. de ciuita
te dei ⁊ aliis locis multis multo amplior hec inſania
principes quoſdam occupauit. in tantū ꝙ putabant
ſe nō hoīes eē. ſꝫ deoſ. ꝯtrariū dicētes trucidabāt nec
informatores eoꝝ ſanctiſſimos aliquo mō patienter
audire potuerūt. Mira prorſꝰ ⁊ miſerāda cecitas. Aut
ergo glorioſi illi pr̄iarche ⁊ ꝓphē ac ceteri uiri uirtu
oſiſſimi errauerūt ł iſti. Sꝫ abſit ut ſic uanis ⁊ leuibꝰ ho
minibꝰ ac oī ſpurcitia plenis credamꝰ ut ab illis deo
dignis ⁊ uere nobilibꝰ uiris recedamꝰ quī potiꝰ uera
ciſſime dicamꝰ ſi totꝰ mundꝰ taceret. ipi inter ſe mu/
tuo per quotidiana conuicia quibꝰ iugiter madēt ſi/
biipſis ⁊ aliis foris innoteſcunt quales intꝰ exiſtunt
ſꝫ hos dimittamꝰ ⁊ hōe uolūtatis ruſticos ꝙtū poſ
ſumus ꝯfirmare ſtudeamꝰ. ut vicꝫ aduertāt ꝙ grati
eē debeāt dn̄o deo uocatiōe ſua qm̄ reuera nō ad ui
le ſꝫ ad digniſſimum inter oīa mechanica officiū uo/
cati ſunt. qn̄ taliū patꝝ imitatores eē meruerūt. Qui ue
re ſcire voluerit q̄lē ꝓrogatiuā ī nouo teſtamēto agri
cultura habuerit legat ſcōꝝ heremitaꝝ ac mōachoꝝ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

regulas ⁊ inueniet q̄ pre ceteris redditibus ac prouē
tib⁹ ſanctiſſimi prēs elegerūt de paſtu aīaliū ⁊ agro
rum fructibus quos ꝓpriis manib⁹ excolebāt uniuer
ſanq̄ʒ de ſtipendiis iuſtiſſimis nec dubiū ē quin alioſ
ꝯuentus preelegiſſent· ſi illos iuſtiores iſtis reperiſ/
ſent· Hinc beatus Iheronim⁹ ruſticitatē ſanctā appel
lat dicēs· O ſcā ruſticitas que natos ad labores ho/
mines ꝓuehis ad celeſtia mūdo ereptos· Hāc ruſtici
tatē multi reges ſenatores patricii duces prīcipes co
mites nobiles barones milites· ac alii utriuſq̄ʒ ſexus
homines honorati ⁊ mediocres infiniti elegerūt· ⁊ nō
ſolū ſalui facti ſunt ſʒ ēt ſupremas celeſtis regni ſedeſ
meruerūt· Teſtes ſunt Anthoni⁹· Machari⁹· Arſenius·
Joſaphat· Aſtyō· Sincletes. Brigida. Benedictus·
Maurus· Judocus filius regis britānie Arnulphus
Dux lotharīgie· Karol⁹ magn⁹ ⁊ Hildericus filii re
gis francie Rachis rex lōgobardoꝝ· ac plures alii re
ges francie anglie bulgarie ⁊c̄· Item Bruno primus
fūdator carthuſieñ ordis· Stephan⁹ ⁊ Bernard⁹ cū
fratrib⁹ ſuis primi ꝓpagatores ciſtertieñ ordis· alii
q̄ʒ ſine numero· Hii oēs qd egerīt quibuſue exercitiis
ad culmē ſpūalis pfectiōis peruenerīt· qui ſcire uolue/
rit ſacros legat codices ⁊ in regalib⁹ manib⁹ citi⁹ ſur
culū q̄ʒ ſceptꝝ inueniet· citi⁹ cotē q̄ʒ margaritā· citi⁹ ī
menſis aquā cuʒ pane arido q̄ʒ uina odita. Eya vbi
ſunt iā delicati ruſtici nr̄i quidā· qui tāto ope ſacros
labores fugiūt tā ſtudioſe ad ocioſos dies anhelāt·
O miſeri qd facitis quid reſpōdebitis diſtricto iudi
ci· qñ uideritis tales ac tātos uiros palacia deſeruiſſe
⁊ ad ueſtrā ruſticitatē deſcēdiſſe· Sicq̄ʒ regna celoruʒ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

promeruiſſe· Vos in ruſticitate ſcā nati eſtis ⁊ qm̄ fa
ciliter ɔtinuarꝭ poteritis ſi vultiſ cur deſererꝭ cupitis Il
li in purpura nati pariter ⁊ educati· quā relinquere ip
ſis uticꝫ ſemimors ē· tā ſollicite ueſtrā ſecuritatē āple/
ctunt̾ cūctis mundi honoribus ſpretis atqꝫ deliciis·
Eya aduertite qꝫ breue tempꝰ laborare habetis pro
eterna quiete qꝫ incertū ē an honores tpales ſine peri
culo corpoꝝ ⁊ aīaꝝ adipiſci poteritis· quos tn̄ adep
tos certum ē nō diu retinere queqꝫ poſſe· Manete igi
tur in ſancto ſtatu ueſtro ſecuro ⁊ hūili· ⁊ honorate
officiū ueſtrū ſanctū a deo inſtitutum ⁊ animo uolun
te· ac mente beniuola hilariter exequimini ea que ad
ipſum ſpectāt in timore dei ⁊ uere beati eritis cū ōni
bꝰ qui labores manuū ſuaꝝ manducāt· beneqꝫ uobis
erit hic ⁊ in eternū· Qꝺ uobis ɔcedat idē glorioſꝰ de
us cuiꝰ ɔparii eſtis q̄ p cūcta ſecula uiuit ⁊ rͤgnat A·

Quarto debet quilibet fidelis ⁊ timoroſꝰ ruſticꝰ
hūiliter dn̄is ſuis obedire· Hoc ē qꝺ monet A/
poſtolꝰ ad romanos· xiii· ca· oibꝰ xpianis loquēs ac
dicēs· Ois aīa ptātibꝰ ſublimioribꝰ ſubdita ſit Non
eſt em̄ ptās niſi a deo· q̄ āt a deo ordinata ſunt· Ita
qꝫ qui reſiſtit ptāti dei ordinationi reſiſtit· Qui aūt re
ſiſtūt ſibiipſi damnationē acquirunt Nam principes
non ſunt timori boni operis ſꝫ mali· Vis nō timere
poteſtatem· fac bonum ⁊ habebis laudē ex illa· Dei
enim miniſter eſt tibi in bonum· Si autem malum fe/
ceris time· Non enim ſine cauſa gladium portat· Dei
enim miniſter eſt vindex in iram ei qui malum agit·
Ecce qꝫ plana ſententia· Nihil ſincerius dici potuit·
Attende quid reſiſtentibus comminetur· vtiqꝫ tam